

Reflexions a l'entorn del nou mapa d'Europa

Els trepidants canvis que vivim a Europa i al món des del final de la Guerra Freda -un final situat poc abans de la caiguda del mur de Berlín-, de l'ensulsiada dels règims comunistes, han trencat la cristal·lització del mapa d'Europa sorgit de la II Guerra Mundial. Realitats noves, situades encara en un terreny movedís, que aconsellen un *aggiornamento*: reprendre l'estudi de la geografia, identificar els paisatges camuflats per les fronteres dels estats, aproximar-se a la cultura i a la història d'unes regions d'algunes de les quals no sabem ni el nom.

Fa un temps vaig visionar un film txec en el qual, en una ficció situada a l'inici del nostre segle XX, un famós detectiu novaiorquè era contractat per una misteriosa aristòcrata amb l'objectiu de resoldre un cas a la ciutat de Praga; a la pregunta del seu ajudant sobre la localització d'aquesta ciutat, el detectiu contestava amb la seguretat de l'home que sap: *Praga és a Viena*. Acomodats a les fronteres estatals, la nostra concepció de la realitat geogràfica no s'allunya gaire de la proverbial ignorància *made in USA*.

Els trepidants canvis que vivim a Europa i al món des del final de la Guerra Freda -un final situat poc abans de la caiguda del mur de Berlín-, de l'ensulsiada dels règims comunistes, han trencat la cristal·lització del mapa d'Europa sorgit de la II Guerra Mundial. Realitats noves, situades encara en un terreny movedís, que aconsellen un *aggiornamento*: reprendre l'estudi de la geografia, identificar els paisatges camuflats per les fronteres dels estats, aproximar-se a la cultura i a la història d'unes regions d'algunes de les quals no sabem ni el nom. Encara que sols sigui per un bon exercici de la frivolitat és bo que ampliï els nostres coneixements: en aquest sentit, l'anunciada possibilitat que una oriunda de Reus, per part de pare i mare, esdevingui de la mà del seu consort Bragation reina de Geòrgia, m'ha produït la inquietud de com assumirà el monofisme dels cristians d'aquell país, tan poc avessats com estem nosaltres a les bizantines discussions cristològiques i trinitàries.

Suposo que ho faria amb la soltesa vodevilesca de les cases reials, la que dibuixa de forma magistral Pere Quart a l'obra teatral *El 30 d'abril*, on se situa una cort catalana en els inicis dels anys trenta.

Reflexions i comentaris d'aquesta índole, sorgits a la sala de converses de l'entitat, provocaren el compromís de realitzar una projecció, una descripció de la futura Europa que ara neix, per a ser publicada a la Revista.

Reflexions a l'entorn del nou mapa d'Europa

Potser la millor manera d'encarar-nos a la realitat vigent no sigui la confecció d'un mapa-hipòtesi -dels que ara sovintegen a la premsa- sinó de proposar una descoberta de les grans línies de força que històricament s'han desenvolupat en el territori. En aquest sentit faig aquí la *desiderata* a la biblioteca perquè prepari i faciliti la consulta dels antics atles, començant per aquells d'abans de la guerra que utilitzaven els nostres pares i avis. Com a mínim contenen la contundència poètica d'antigues tipografies i la capacitat d'evocació d'una molt llarga llista de ciutats i de països: des de les conegudes Silèsia, Pomerània, Galitzia, Prússia Oriental, la Moldàvia que vol ser romanesa, el Banat, Transilvània, Drobujta, Kosovo (albanès i musulmà), Bohèmia, Moràvia, Eslovàquia, Eslovènia i Croàcia, etc., o els noms solapats de ciutats com Wroclaw, Breslau, Kaliningrad-Köeninsberg, Dubronik-Ragusa, Fiume-Rijeka, Plovdiv-Filipòpolis, Edirne-Adrianòpolis..., fins arribar a Leningrad-Petrograd-Sant Petersburg, potser l'exemple més paradigmàtic.

Junt amb factors com el dels nacionalismes emergents i en expansió, els problemes de les minories nacionals i religioses -conseqüència molt sovint de l'arbitrarietat de la fixació post-bèlica de les fronteres-, barrejant-ho amb esforços de reubicació d'antigues oligarquies governants on és aclaridora la presència d'antics generals i polítics encapçalant processos nous; o fins i tot la clara incompetència de nombrosos líders, coent-se tot dins el brou de la crisi econòmica, em fan pensar que l'Europa que s'està construint també lliga amb molts aspectes de la Gran Guerra de 1914, i al marge de la concreció final en estat les següents tendències poden ser vàlides, si més no per a la reflexió:

Austria, després de la Guerra dels Trenta Anys, a mesura que es desvinculava d'Alemanya encarava la seva expansió vers el Danubi, arribant a constituir l'anomenat Imperi Austro-hongarès, trencant progressivament la llosa otomana que se superposava a una plural i rica realitat que s'expressà de forma més contundent als Balcans.

Les conseqüències, visibles a Romania i Bulgària, dels reiterats intents de Rússia per arribar a la Mediterrània. La presència de l'arrogant nacionalisme serbi que s'enfrontà secularment i en solitari a la pressió d'austriacs i alemanys per un costat i de turcs per l'altre, arrogància que ara l'ha esgarriat en la lamentable guerra de secessió que estem vivint o en l'anterior aixafament de la musulmana Kosovo.

En darrer terme una Alemanya, que sempre fou quelcom més del que marquen les actuals fronteres, tant en els moments de màxima expansió com quan es trobà fragmentada o dividida.

En darrer terme, una Europa occidental que pot continuar pregonera dels Estats Units o trobar una nova hegemonia en el procés de construcció europea.

De les repúbliques de la CEI i de les que s'han alliberat de l'imperialisme rus, que constituïren l'antiga URSS, crec que en sabem poc més del que ens oferien aquells opositors, sempre nombrosos, als cossos i escales de correus quan recitaven, després d'egegar totes les estafetes de correu que hi ha entre Madrid i Irun, en una filagarsa entre esnob i iniciàtica, els noms memoritzats d'aquestes repúbliques amb les seves capitals.

Per acabar aquest exercici de diletant, voldria extreure d'aquella Europa l'exemple d'Irlanda, sigui o no significatiu, que assolí la independència en una lluita -recordem les vagues de fam- que emocionà el catalanisme contemporani.

JOAQUIM BESORA